

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Макєєва Л.М., канд. наук держ.упр., доц.
Державний біотехнологічний університет
Макєєв Д.О., аспірант спеціальності 073 «Менеджмент»
Науковий керівник: Кошкалда І.В., д.е.н., професор
Державний біотехнологічний університет

Україна до цього часу не реалізувала повною мірою свій потужний соціально-історичний, культурний, трудовий та освітній потенціал і традиційні цінності щодо бережливого ставлення до природи. В Україні триває практика прийняття економічних, соціальних, технологічних і екологічних рішень без необхідного поєднання їх в єдину комплексну систему на основі стратегії збалансованого розвитку.

У сучасних умовах продовжують діяти застарілі концепції організації та управління земельними ресурсами, які не орієнтовані на збалансоване землекористування. У зв'язку із цим екстенсивне землекористування, а також ігнорування наукових рекомендацій щодо раціонального використання земель, довготриваюча політика боротьби з наслідками деградації земель, а не з її причинами, відсутність дієвих економічних важелів стимулювання нових господарюючих суб'єктів на землі, нестабільність державної структури зумовили збереження та поглиблення кризової еколого-економічної ситуації у системі управління земельними ресурсами.

Дослідженню питань збалансованого розвитку сільськогосподарського землекористування присвячено праці багатьох відомих учених. О.Л. Головіна визначає сутність поняття «збалансоване землекористування», під яким розуміє «систему земельних відносин, за якої досягається рівновага між економічним зростанням суб'єктів господарювання та екологічною стійкістю систем навколишнього природного середовища і забезпечується покращення якісного стану земельних ресурсів» [1]. І.А. Пашков розглядає збалансоване землекористування «як таку систему відносин суспільного розвитку, за якої досягається оптимальне співвідношення між економічним зростанням, нормалізацією якісного стану земельних ресурсів, задоволенням матеріальних і духовних потреб населення» [2].

Інші науковці відмічають, що сьогодні практично відсутні рамки розвитку, які повинні збалансовано інтегрувати три його аспекти: екологічний, соціальний та економічний, також відмічається розглядати визначення особливостей та передумов переходу до моделі збалансованого розвитку сільськогосподарського землекористування за такими ознаками, як ґрунтово-кліматичні, соціальні, економічні, екологічні, політичні та інституціональні [3].

Основні ідеї, принципи та рекомендації сталого розвитку були покладені в основу програмних документів конференції ООН, яка проходила у Ріо-де-Жанейро ще в 1992 році. В той час ще було схвалено Декларацію з навколишнього середовища, де закріплювалися двадцять сім принципів стратегії сталого (збалансованого) розвитку, яка орієнтована на досягнення процесів зростання економіки шляхом узгодження з можливостями навколишнього середовища.

У рамках ефективного ведення сільськогосподарського виробництва важливе місце належить сталому розвитку землекористування, що, своєю чергою, базується на впровадженні науково обґрунтованої системи збалансованості сільськогосподарського землекористування. Використання земельних ресурсів у сільському господарстві має бути тісно пов'язане з господарською придатністю території, забезпечувати високу ефективність виробничої діяльності, враховувати властивості й особливості землі та ландшафту, сприяти охороні й відтворенню продуктивних та інших корисних властивостей землі.

Сучасний землеустрій повинен якомога глибше враховувати екологічні вимоги, оскільки незбалансоване співвідношення між окремими елементами й компонентами агроландшафту призводить до погіршення стану агросередовища, деградації ґрунтів, дестабілізації природних і антропогенних ландшафтів. Тільки землеустрій, який базується на екологічно збалансованому підході до використання природних ресурсів, дає змогу забезпечити відновлення родючості ґрунтів, підвищити продуктивність сільськогосподарських угідь. Землепорядкування в сучасних умовах має бути не тільки системою технічних заходів щодо перерозподілу земель, але й дієвим засобом досягнення екологічної стійкості навколишнього природного середовища у гармонійному поєднанні економічних, соціальних та естетичних інтересів суб'єктів земельних відносин.

В Україні сьогодні окреслені аспекти збалансованого землекористування на засадах підвищення конкурентоспроможності та інноваційності, що сприятиме веденню екологобезпечного землекористування. Підхід до організації території сільськогосподарських підприємств має бути як ландшафтним, так і екологічним. Суть ландшафтного підходу полягає в тому, що діяльність людини здійснюється з високим рівнем адаптації до природних умов території та імітації природних процесів. А суть екологічного підходу означає, що ресурси використовуються з відновленням і збереженням рівноваги в ландшафтних екосистемах та із створенням умов для відновлення й саморегуляції ресурсів.

Тому вважаємо, що перехід до збалансованого розвитку має передбачати формування дієвих механізмів управління земельними ресурсами з екологічно-соціально-економічною орієнтацією. До того ж має бути забезпечена обов'язкова підтримка держави, що сприяло б злагодженому та ефективному веденню виробництва на землі. Успіх у розробці ефективних методів раціонального використання й охорони

земель залежить від того, наскільки науково обґрунтовано і глибоко враховуються всі взаємозв'язки між екологічними й економічними факторами, які впливають на кількісний та якісний стан земельних ресурсів.

В європейських країнах, крім запровадження ведення збалансованого землекористування, організований дієвий моніторинг ґрунтів, який передбачає завчасне визначення і попередження зниження родючості ґрунтів, мають місце надання безкоштовних консультацій, що проводяться аграрними палатами, стосовно стимулювання якості ґрунту, запобігання втрат гумусу та впровадження нових агробіотехнологій.

Отже, земельна політика в Україні повинна формуватися на основі створення умов для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, що, своєю чергою, забезпечить надходження коштів до державного та місцевого бюджетів від сфери землекористування, а її основними елементами мають бути залучення у суспільний обіг цілісних земельно-майнових комплексів та раціональне використання й охорона земель.

На нашу думку, із метою збалансованого використання сільськогосподарських земель необхідно мати достовірну інформацію про кількісний склад земельних угідь та їх якісну характеристику. Тому, інвентаризація земель є вихідною базою для розроблення проєктів землеустрою з метою планування використання земель, їх зонування.

Література

1. Головіна О.Л. Еколого-економічні засади формування збалансованого землекористування в сільському господарстві : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.06 ; Інститут агроекології і природокористування НААН. Київ, 2015. 220 с.
2. Пашков І.А. Земля як чинник соціального розвитку. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2009. Вип. 37. С. 33–42.
3. Третяк В.М., Свентух В.Ю. Стале (збалансоване) землекористування як фактор підвищення економічної ефективності використання сільськогосподарських земель. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2015. № 4. С. 24–31.